

॥ श्री ॥

अथ श्री त्रिविक्रमपंडिताचार्यसुत श्री नारायणपंडिताचार्यविरचितः

॥ श्री मध्वविजयः ॥

१०. दशमः सर्गः

सपदि समस्क्रुत भृशं माधवगुणसाधकोऽथ मध्वरविः ।

भृगुकुलतिलकस्थानं तापकरः पापपांथानाम ॥ १०.१ ॥

दशमतिशिश्यः कश्चित्शुभजनतायै कुतूहलनतायै ।

विविधसुवृत्तं वाक्यं काव्यमिवोचे सनायकस्तवकम ॥ १०.२ ॥

भुवनाद्भुतमध्वचेऽदितं न वदेमापि सुरायुशा वयम ।

सकलं खलु किंतु किंचिदप्यथ शुश्रूजनाय वर्ण्यते ॥ १०.३ ॥

क्वचिदीश्वरदेवमेश भूपं खननं पांथजनविधापयंतम ।

स्वमपि प्रतिचोदयंतमूचे क्रियया नोऽकुशलान प्रबोधयेति ॥ १०.४ ॥

प्रकारं प्रकटीकर्तुम आरभ्य विरराम नो ।

महीयोमतिमाहात्म्याद वैवश्येन खनन खलः ॥ १०.५ ॥

नानेनेनानेनानेनोनूनेन ननु नुन्नाः ।

नानाना नो नूनं नानेनानूननाऽनुन्नः ॥ १०.६ ॥

यमशेषभवप्रभवः स्मरतामसुखाब्धिरपैति न चित्रमिदम ।

मरुतीदृशि भांति हि यत्स्तवने यमशेषभवप्रभवः स्मरताः ॥ १०.७ ॥

संचरन्नंचनीयः कदाचिद विभुः विष्णुपद्यास्तटं वैष्णवाग्रेसरः ।

प्रापदाप्तैर्निजैरेष शिष्यैर्वृतः त्यक्तविश्वप्लवं शात्रवातंकतः ॥ १०.८ ॥

इमान स्वस्वपूर्वाश्रयानात्मवाक्यात सलीलं दयालुः स मूलाश्रयात्मा ।

निषेद्धननादृत्य चानन्यलंघ्यां तदाऽत्याययत तां नदीं संसृतिं वा ॥ १०.९ ॥

वारयतवारयत वैरिसुहृदोऽमून मारयतमारयत पारगमनात प्राक ।
आपतत आलपत इत्यवददुच्चैः स त्वरकराजपुरुषानुचितवाचा ॥ १०.१० ॥

न जडा जले पतत साहसादहो न भयं हि वो बहुतयाऽबहोर्जनात ।
भवतां पतिं क्षितिपतिं दिदृक्षवः प्रतियाम केन कलहं चिकीर्षथ ॥ १०.११ ॥

वचसेत्यनेन स परान न्यरुणद भुजगान नरेद्र इव मंत्रबलात ।
उदतारयत परिजनं मृतिभीसरितश्च देवसरितश्च समम ॥ १०.१२ ॥

निर्विकारचरितोऽपि परीतः क्रूरकिंकरसहस्रतयेन ।
स व्रजन्नुदलसज्जगदीशः सिंहराडिव सृगालसमूहे ॥ १०.१३ ॥

अप्रकंप्यवपुषं सुरासुरैः सिंहसंहननमेनमुन्नतम ।
प्राप्तमात्मनगरांतिकं नृपः प्रेक्ष्य सौधशिखरे स्थितोऽब्रवीत ॥ १०.१४ ॥

रिपुनृपप्रणिधिप्रतिशंकया पथिकपाटनकर्मणि दीक्षितैः ।
सुमुख मे पुरुषैः परुषैः कथं यमभटैरिव नासि विहिंसितः ॥ १०.१५ ॥

अप्लवदेवनदीतरणं ते हंत कथं च चिकीर्षसि किं त्वम ।
तं निगदंतमितिप्रभृतीह स्माऽह महापुरुषोत्तमदासः ॥ १०.१६ ॥

योऽसौ देवो विश्वदीपः प्रदीप्तः कुर्मः सर्वं तत्परानुग्रहेण ।
यामस्तावत तूर्णमाशामुदीचीम इत्याद्यं तद्भाषया चित्रवाक्यम ॥ १०.१७ ॥

गांभीर्यं धृतिमुरुवीर्यमार्यभावं तेजोऽग्रं गिरमपि देशकालयुक्ताम ।
राजाऽस्य स्फुटमुपलभ्य विस्मितोऽस्मै राज्यार्थं सपदि समर्पयांबभूव ॥ १०.१८ ॥

दंडार्हबुद्धिविषयो नृपपुरुषाणां
राज्यार्हबुद्धिविषयोऽभवदित्थमेषः ।

नीतिं प्रकाशयितुमेव विपत्सु कार्यां गंतुं
प्रभुः प्रसभतोऽपि तथा व्यधात सः ॥ १०.१९ ॥

कदाचिच्चौराणां निकरमवलोक्याभिपततां
अवस्थाप्य स्वीयान करगपटपिंडार्थमतिकृत ।
चरन्नेतेष्वेतानथ मिथ इहाघातयदहो
विभुः सम्मोह्य प्राग विजय इव संशप्तकगणान ॥ १०.२० ॥

अन्यत्र च चौरान धन्यप्रवरौऽसौ शूरान शतसंख्यान प्राप्तान स्वजिघांसून ।
ऐकेन तु शिष्येणाऽकृष्टकुठारान निस्ताडितयूथ्यानद्रावयत द्राक ॥ १०.२१ ॥

क्वचिच्छिला च्छटाभ्रमादमुं ससंघमत्यजन ।
अवेक्ष्य दस्यवः पुनः कुतूहलात तमानमन ॥ १०.२२ ॥

सत्योच्छेदे सेच्छापातं व्याघ्राकारं दैत्यव्याघ्रम ।
प्राळ्याद्रेः प्रांते प्राज्ञः पाणैर्लीलालेशेनाऽउयस्यत ॥ १०.२३ ॥

प्राप स नारायणतः शुद्धशिलात्मप्रतिमाः ।
यासु स पद्मासहितो दौष्यहितः सन्निहितः ॥ १०.२४ ॥

पाराशर्यः परतत्वप्रसिद्ध्यै तात्पर्यार्थं परमं भारतस्य ।
व्यक्तं वक्तुं नियुनक्ति स्म साक्षाद ऐनं धन्यं भुवने मन्यमानः ॥ १०.२५ ॥

तीर्थेषु तीर्थेषु च सौख्यतीर्थः क्षेत्रेषु च क्षेत्रविदां वरिष्ठः ।
गोविंदमावद्य सहानुगोऽगाद गंगां पुनस्तुंगतरंगमालाम ॥ १०.२६ ॥

प्लवैरपेतामवलोक्य सिंधुं सरोजबंधुं च तदाऽऽप्तसिंधुम
तटे निषण्णानधिकं विषण्णान निरीक्ष्य शिष्यानतरत स ऐताम ॥ १०.२७ ॥

न वानरेंद्रस्य विलंघिताब्धेः न वा नरेंद्रस्य विहर्तुरस्याम ।
इमेऽस्मरंस्तद्वपुषोऽन्यथाऽस्य शक्तस्य शंकेत विपत कथं तैः ॥ १०.२८ ॥

जगत्प्रदीपायितगोगणाढ्ये दिवाकरे मध्वदिवाकरे च ।
अव्यक्तरूपे श्रियमत्यजन द्राक् सहांबुजैस्तन्नयनांबुजानि ॥ १०.२९ ॥

पदं पशोर्वा विनतातनूजः तीर्त्वा नदीं तावददीनसत्त्वः ।
अनार्द्रवासाः स कुतूहलाद्रैः नृदेवभूदेवमुख्यर्ववंदे ॥ १०.३० ॥

भीतैररातेरतिमात्रमत्र नतारकैरप्यथ तारकैः सः ।
स्वतेजसा विस्मितभूपनुनैः प्लवेन शिष्यान निरतारयत ताम ॥ १०.३१ ॥

विशंकटं स्वस्तटिनीतटं ते दीपप्रदीप्तं जनताभिपूर्णम ।
संचोदयत्पंडितमंडलाढ्यं नाथावलोकित कृदोऽभ्यपश्यन ॥ १०.३२ ॥

आम्नायमाम्नायविदां विदग्धं सभावभेदं प्रवदंतमत्र ।
दैव्यां सभायामिव पद्मयोनिं प्रैक्षंत साक्षात् सुखतीर्थमिते ॥ १०.३३ ॥

प्राप्तस्ततो हस्तिनराजधानीं मासानुवासेह स वासयोग्यान ।
मठांतरेऽनंतगुणांतरः सन ऐकांतदेशे सरितोऽसमीपे ॥ १०.३४ ॥

भित्त्वा भुवं देवनदी जगाम शाखाविशेषेण निषेवितुं तम ।
वाणी च यत्प्रेष्यतया कृतार्था शिवादिवंद्या न तदत्र चित्रम ॥ १०.३५ ॥

गुरुप्रबर्हस्य पदारविंदं विदूरतः सा प्रणनाम मूर्ता ।
औदार्यसौंदर्यतनुं तनुं तां आलक्ष्य शिष्यैरतिविस्मितं तैः ॥ १०.३६ ॥

तेनोपयातेन कदाचनाथ वाराणसीं पापनिवारणेन ।
अवादि वाणी बलिनः स्वशिष्यान विलोक्य लीलावसरेऽवलिप्तान ॥ १०.३७ ॥

नियुद्धसिद्ध्यै युगपद्धि वीरम मन्या भवंतोऽभिपतंतु मां द्राक् ।
समस्तशक्तिं न युनक्ति यः स्वां अत्रास्मदाज्ञां स निराकरोति ॥ १०.३८ ॥

इतीरयन पंचदशैष यूनः प्राप्तान प्रयुद्धान युगपन्निपात्य ।
उत्थीयतां यस्य समर्थता स्याद इति ब्रुवाणः शनकैर्जहास ॥ १०.३९ ॥

सौमेरवं गौरवमावहंति तवांगमंगांगुलयश्च नोऽंगो ।
पुरा विनश्याम इतो दयालो स्वामिन विमुंचेत्यवदंस्तदा ते ॥ १०.४० ॥

तेनाथ मुक्तैरतिविस्मयस्तैः अवाप्यनालोच्य हि तत्स्वरूपम ।
यद्भ्रूविजृंभेण सशंभुशक्रं जगत समस्तं नियतं निकामम ॥ १०.४१ ॥

सदाक्ष्यमाक्षिप्तसमस्तपक्षको यतिः प्रभुं कोऽप्यमरावतीपदः ।
जिगीषया ज्ञानसहायकर्मणः प्रसाध्यतां साधनतेत्युदाहरत ॥ १०.४२ ॥

संसाधितार्थं भगवत्ययुक्तिवित
पप्रच्छ स ज्ञानपदार्थमुग्रधीः ।
ज्ञातः स ते ज्ञान्यसि चेन्न चेन्न स
प्रश्नो घटेतैति निराकृतैष तम ॥ १०.४३ ॥

वितततमतमोऽंतं साधयंत्या नितांतं
सदसिसदसि रेजे व्याख्यया व्यासशिष्यः ।
सकलसमयिहस्तांभोजबंधाभिनंदी
शरदिशरदि चंद्रश्चंद्रिकासंपदेव ॥ १०.४४ ॥

जननं समयेसमये जगतः प्रथिते समये समयेदमिते ।
सनिरासमयेऽसमये स्थितियुक्त स्ववभासमयेऽसमयेष्टधिया ॥ १०.४५ ॥

वर्तस्वाध्यधि सर्वं दीव्येदं सोऽनिशं स्वतंत्रो विष्णुः
उज्जासय दुष्टानां संस्क्रुरु साधून गुणाभिपूर्णाऽप्यगुणः ॥ १०.४६ ॥

असमोत्तमो मतोऽसौ श्रियःपतिर्विश्वतो विभिन्नात्मा ।
परमान प्रकाममर्थान प्रकाशयामास सैत्यादीन ॥ १०.४७ ॥

समानया याऽनमाऽऽस मायया ततयाऽयमा ।
नयासना नाऽस या न यातनाऽल्ललनाऽतया ॥ १०.४८ ॥

प्राज्ञो राज्ञां त्रिदिवपदवीं कौरवं क्षेत्रमाप्तः
सस्माराथ स्वविहृतिपतद्धस्तियुद्धोत्सवानाम ।
सत्यात्माद्यैरिह परिवृतो भाविमारीचदृग्भिः विस्मैरैः स्वैर्निजनृपतनूहेतिदृष्ट्याऽतितुष्टैः
॥ १०.४९ ॥

विप्रात्मेशः क्षणार्थं कृतनतिरशितिश्रीर्हृषीकेशदेशे स्पष्टं दृष्टोऽप्यदृष्टः सपदि
विहितवान् विस्मयं देहभाजाम् ।
स्वप्ने स्वप्नेरितान्यस्थलगनिजनरोपाहतैर्भक्ष्यभोज्यैः
प्राज्यैः प्राभोजयत स्वं गुरुमखिलगुरुं वैदयन् वैदबंधुम् ॥ १०.५० ॥

अवाप्तवान् पुनरिषुपातमस्मरद् रमापतिं स परशुराममादरात् ।
स राजकैळयुरुकदलीसहस्रकं तदाऽऽददत्यवसितिदत्तमुत्तमम् ॥ १०.५१ ॥

स शंकरपदद्विजोपहतमाप्य गोवाख्यगां
गरिष्ठकदलीलसद्दशशतीचतुष्कं चरन् ।
पयः कलशपंचकत्रिकयुगाभिपूर्णं पपौ अदृष्टगतिरप्यभून्नृपनृमंडलैरुद्यतैः ॥
१०.५२ ॥

अयमेव गोविषयतोऽपि सदसि जनतार्थितो जवात् ।
पुष्पमुत् फलमहो विदधे जनसुप्तिदानुपमगानसंपदा ॥ १०.५३ ॥

धन्योऽमह्यत नाकिनामहितहृद्वाणस्समोऽजस्ययो मध्वो ध्वस्तदुरागमोऽग्र्यहिमगुश्रीः
काममायामिहत ।
विष्णुं विश्वजयप्रदं स हि नमन् सेव्यं सुसौख्यं मुदा दाक्ष्याच्छ्रीधरमामयादिविरही
योगी सुहृत् सर्वदा ॥ १०.५४ ॥

इति भुवनविभूषणस्य भूयां स्यविगणितानि कृतांतराणि हंत ।
श्रवणमननकीर्तनैरभीष्टं प्रतिददतीत्यमराः प्रकीर्तयन्ति ॥ १०.५५ ॥

इति विविधगोधारावारैर्विशारदवारिदो
हरिपदरतो विद्याविद्युत्प्रदीपितदिङ्मुखः ।
भवभयमहाघर्मोत्तमं सदंघ्रिपमंडलं
सफलसुमनः सांद्रानंदं व्यधादविपल्लवम ॥ १०.५६ ॥

॥ इति श्रीमत्कविकुलतिलक त्रिविक्रमपंडिताचार्यसुत
श्रीनारायणपंडिताचार्यविरचिते श्रीमध्वविजये
आनंदांकिते दशमः सर्गः ॥